

Козоріз О. Є.
*аспірант кафедри туризму
та менеджменту креативних індустрій,
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-415-6-21>

ІНКЛЮЗИВНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ ПРОДУКТ ЯК СКЛАДОВА ІНКЛЮЗИВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Глобальні тенденції щодо забезпечення справедливого суспільного простору, в якому максимально знівелювані прояви дискримінації за всіма можливими ознаками, стали підґрунтям для стрімкого поширення ідей інклюзивності, націлених на розширення прав та можливостей людей у всіх аспектах їх життєдіяльності. Дані процеси дають підстави державам до формування національної інклюзивної політики, що максимально фокусує увагу на потребах представників усіх груп її громадян.

Таблиця 1

Основні види інклюзивної політики

№	Вид	Основний зміст
1.	Економічна	Процес забезпечення прав і рівний для всіх доступ до ринку праці, фінансових послуг та підприємництва
2.	Фінансова	Процес забезпечення ефективного доступу повнолітніх осіб до кредитів, заощаджень, платежів і страхування від офіційних постачальників послуг
3.	Соціальна	Процес забезпечення можливостями та ресурсами, необхідними для участі в економічному, соціальному та культурному житті, досягнення рівня життя та добробуту, що відповідають нормальним стандартам
4.	Освітня	Процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти особам з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання на основі застосування особистісно орієнтованих методів, з урахуванням особливостей навчально – пізнавальної діяльності
5.	Гендерна	Процес забезпечення рівних прав та можливостей без обмежень, пов'язаних із жорстко закріпленими гендерними ролями
6.	Етнічна	Процес забезпечення культурної рівності громадян, включаючи етнічні, расові, релігійні або лінгвістичні особливості

Джерело: [1, с. 46]

Туризм безпосередньо виступає однією із галузей, де існують можливості активно реалізувати інклюзивну політику, особливо у її економічній та соціальній складовій. Дану тезу підтверджує той факт, що туризм є сектором економіки, де, з однієї сторони, активно провадиться підприємницька діяльність, відбуваються бізнес-процеси, забезпечуються робочі місця, з іншої – задовольняються, зокрема, соціальні та культурні потреби громадян.

Результатом впровадження інклюзивної політики у сфері туризму є сформований інклюзивний туристичний продукт, під яким розуміємо комплекс туристичних послуг, кожна зі складових якого є максимально доступною для всіх споживачів, незалежно від ступеню обмеження їх можливостей (в першу чергу фізичних).

Від початку повномасштабної війни за останніми даними Міністерства соціальної політики України кількість осіб з інвалідністю в країні зросла щонайменше на 300 тис. осіб або ж на 10% і наразі кількісно становить більше 3 млн. осіб [2]. Враховуючи дану тенденцію, постає потреба у активізації адаптації українського туристичного продукту до вимог інклюзивних туристів.

Серед представників сфери туризму в Україні певний рівень модифікації свого продукту під потреби інклюзивних туристів можна прослідкувати серед музеїв: анотації шрифтом Брайля для відвідувачів із порушенням зору в Національному музеї мистецтв ім. Богдана і Варвари Ханенків, тактильні екземпляри експонатів у Білозерському музеї ім. Дмитра Багалія тощо. Крім того, музеї демонструють зусилля щодо забезпечення фізичної доступності самих установ та їх приміщень – встановлення необхідних ліфтів, пандусів, доріжок тощо (наприклад, Національний музей Тараса Шевченка). Проте, за даними досліджень проєкту Inclusive Travels in Ukraine, практично половина музеїв в Україні на сьогодні залишається фізично недоступною для маломобільних відвідувачів, а музейна галузь досі потребує визначення чітких стандартів щодо доступності, визначення відповідних норм, а також заходів щодо навчання персоналу музеїв щодо роботи з інклюзивними відвідувачами [3].

Українські готельні підприємства також рухаються у напрямку інклюзивності, намагаючись забезпечити безбар'єрний простір для своїх гостей, слідуючи Державним будівельним нормам України. Однак, за результатами опитування 6394 суб'єктів туристичної діяльності (серед них готелів, баз відпочинку, курортних закладів, мотелів та кемпінгів), проведеного Державним агентством розвитку

туризму України, виявлено, що лише 23% засобів розміщення в Україні мають номери, обладнані для осіб з інвалідністю. Найкращі показники виявились щодо обізнаності працівників про правила та етикет роботи з маломобільними групами населення та наявності відокремлених місць для паркування для осіб з інвалідністю. Поряд з цим, велика частка закладів потребує вдосконалень щодо оснащення ліфтами, звуковим супроводом, міжнародними символами доступності тощо [4].

Стосовно формування інклюзивного туристичного продукту серед позитивних прикладів забезпечення послугами інклюзивних споживачів слід відзначити вітчизняне підприємство «Укрзалізниця», що ініціює виробництво інклюзивних вагонів, трансформує простір для покращення доступності тощо.

Загалом можна стверджувати про рух українського туризму в напрямку інклюзивності, але необхідно розуміти проблемні місця та фактори, що уповільнюють темпи запланованих перетворень. Зокрема, в Україні серед базових проблем розвитку інклюзивного туризму можна виокремити:

- відсутність ґрунтовної законодавчої бази;
- недостатній розвиток туристичної інфраструктури, а саме її відповідності потребам особам з інвалідністю;
- низька обізнаність бізнесу щодо значення, проблем та перспектив інклюзивного туризму.

Щодо останньої позиції слід відзначити, що важливим є розуміння того, що підприємства сфери туризму (зокрема, готельні та туристичні), які вкладатимуть зусилля та інвестиції у розвиток інфраструктури, яка задовольнятиме потреби інклюзивних туристів, будуть більш конкурентоспроможними на ринку, а також сприятимуть покращенню іміджу України на міжнародній арені [5, с. 126].

Отже, інклюзивний вектор розвитку України залишатиметься актуальним в силу світових процесів та внутрішніх викликів внаслідок війни. Туризм покликаний не лише задля економічного розвитку держави як окремий сектор її економіки, але й задля задоволення соціальних потреб громадян. Виконувати свою соціальну та економічну функцію найбільш ефективно туризм зможе при активній участі у інклюзивній політиці держави, забезпечуючи формування інклюзивного туристичного продукту, який би відповідав запитам туристів з інвалідністю, число яких збільшується в результаті трагічних подій в країні. Зусилля підприємств сфери туризму, зокрема, готельних, транспортних, музейних, щодо впровадження інклюзивного

туристичного продукту на даному етапі є позитивною рисою, проте даний процес потребує інтенсифікації та вирішення визначених проблем, адже інклюзивність підприємств в сучасних реаліях є допоміжною характеристикою для досягнення високої конкуренто-спроможності та належної репутації.

Література:

1. Мельнік М.А. Інклюзивна політика держави під час війни. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2022. № 6 (276). С. 44–49.

2. Танасишин у штаб-квартирі ООН: В Україні понад 3 млн людей з інвалідністю – це люди з величезним потенціалом, навичками, ідеями, силою. Міністерство соціальної політики України: веб-сайт. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/23795.html> (дата звернення: 05.09.2024).

3. Музеї для всіх: із чого починається інклюзивність у галузі. День : веб-сайт. URL: <https://day.kyiv.ua/article/cuspilstvo/zhyttya-prysvyachene-myati> (дата звернення: 05.09.2024).

4. Стан фізичної доступності засобів розміщення у регіонах України. Facebook-сторінка Державного агентства розвитку туризму України: веб-сайт. URL: <https://www.facebook.com/share/p/YywhdDp9CWIMk5vL/?mibextid=WC7FNe> (дата звернення: 05.09.2024).

5. Влащенко Н. Проблеми та перспективи розвитку інфраструктури для потреб інклюзивного туризму. *Бізнес Інформ*. 2018. № 9. С. 122–126.